

การใช้คำเรียกขานในภาษาการเมือง กฎหมาย ภาษาสื่อ
และภาษาวิชาการของไทย
The Use of Address Terms in Thai Political, Legal, Media,
and Academic Registers

อนงค์นาฏ นุศาสตร์เลิศ¹

บทคัดย่อ

คำเรียกขาน(address terms) สามารถแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และสะท้อนให้เห็นถึงหน้าที่ทางสังคมที่อาจแตกต่างกันในแต่ละทำเนียบภาษา งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์รูปแบบและประเภทย่อยของคำเรียกขานในทำเนียบภาษาการเมือง ภาษากฎหมาย ภาษาสื่อ และภาษาวิชาการ 2) วิเคราะห์ความถี่ของรูปแบบคำเรียกขาน และ 3) เปรียบเทียบรูปแบบและความถี่ของการใช้คำเรียกขานใน 4 ทำเนียบภาษาทั้ง 4 ประเภท

ข้อมูลการวิจัยนี้รวบรวมคำศัพท์จากทำเนียบภาษา ภาษาละ 10,000 คำ นำมาวิเคราะห์เพื่อหารูปแบบคำเรียกขานและนับความถี่ของแต่ละประเภทย่อย ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) รูปแบบของคำเรียกขานที่ปรากฏเด่นชัดมี 2 รูปแบบ ได้แก่ คำเรียกญาติ (เช่น 'พ่อแม่พี่น้อง') และคำนำหน้าเพื่อแสดงยศ อาชีพ ตำแหน่ง สถานะ เช่น ('ท่านนายก') 2) ผลการนับความถี่พบว่า ภาษาการเมืองมีการใช้คำเรียกญาติมากที่สุด รองลงมาคือภาษาสื่อ ส่วนภาษากฎหมายและภาษาวิชาการไม่ปรากฏการใช้รูปแบบดังกล่าว ส่วน คำนำหน้าเพื่อแสดงยศ อาชีพ ตำแหน่ง สถานะ พบว่าทั้ง 4 ทำเนียบภาษามีลักษณะรูปแบบการใช้ที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ภาษาการเมืองมีรูปแบบการใช้หลายลักษณะมากที่สุด

ผลการวิจัยนี้พบประเด็นหน้าที่ทางสังคมที่สะท้อนจากการใช้คำเรียกญาติและคำนำหน้าเพื่อแสดงยศ อาชีพ ตำแหน่ง สถานะ คือ การแสดงถึงความใกล้ชิด การให้เกียรติยกย่อง และการแสดงความสุภาพนุ่มนวล

¹ อาจารย์ประจำกลุ่มวิชาภาษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Abstract

Address terms can reveal interpersonal relationship and reflect social attributes differently for each registers. The purposes of this study are 1). to analyze categorization and sub-categorization of address terms in Thai political, legal, media, and academic registers. 2). to analyze the frequency of using address terms and 3). to compare those features (categorization and sub-categorization) and the frequency of using address terms in all 4 registers.

The data were collected from 10,000 words for each registers then analyzed features of each address terms. The research found that 1). two dominant features of address terms are *kinship terms* ('folks') and *titles* which is represented status and occupation ('Mr. Prime Minister'). 2). The using address terms frequency are different. The group which use kinship terms most are political language and media language respectively and the group which has no using of kinship terms are legal and academic language. However, for using *titles* represented status and occupation, the results are varied. Moreover, the result found that political language uses various features of address terms most.

This research also found that the social attributes reflected from using kinship terms and title represented status and occupation are intimacy, honoring, and showing polite and gentle.

1. บทนำ

คำเรียกขานเป็นประเด็นทางภาษาศาสตร์ที่มีการศึกษาอย่างแพร่หลายมาเป็นเวลานาน กัลยา ดิงศภัทิย์ และอมรวิภา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2531) ได้ให้คำจำกัดความของคำเรียกขาน ไว้ในหนังสือการใช้คำเรียกขานในภาษาไทย สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ว่าเป็นคำที่ผู้พูดใช้เรียกผู้ที่ถูกพูดถึง ก่อนที่พูดถึงเรื่องนั้นๆ

งานวิจัยดังกล่าวได้แสดงให้เห็นถึงโครงสร้างของการใช้คำเรียกขานที่มีในสังคมไทย โดยเน้นไปที่ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง ตลอดจนลักษณะทางสังคมอื่นๆ ที่สะท้อนได้จากการใช้คำเรียกขานนั้นๆ จากแนวคิดในงานวิจัยดังกล่าว ต่อมาได้มีผู้สนใจศึกษาคำเรียกขานในแวดวง (domain) อื่นๆ มากขึ้นทั้งการศึกษาในภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ เมฆม สอดส่องภฤษ (เมฆม สอดส่องภฤษ 2550) ได้เปรียบเทียบการใช้คำเรียกขานภาษาไทยและภาษาจีน โดยศึกษาปัจจัยที่กำหนดการใช้คำเรียกขานในสองวัฒนธรรมดังกล่าว งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า ภาษาไทยและภาษาจีนมีการใช้คำเรียกขานที่คล้ายคลึงกัน โดยจะมีการใช้คำเรียกญาติและคำสรรพนามเป็นส่วนใหญ่ โดยปัจจัยทางสังคมที่กำหนดการเลือกใช้คำเรียกขานที่สำคัญคือ เพศ อายุ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ฐานะ และสถานภาพทางสังคม ในการศึกษาคำเรียกขานข้ามวัฒนธรรมพบว่า มีงานวิจัยอีกชิ้นหนึ่งของ ปณิดา ศิริพานิช (2550) ที่ศึกษาคำเรียกขานอาชีพและตำแหน่งในภาษาไทยและภาษาญี่ปุ่น ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยทางสังคมด้านความเป็นทางการของสถานการณ์เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การเลือกใช้คำเรียกขานมีความแตกต่างกันระหว่างสังคมไทยและสังคมญี่ปุ่น กล่าวคือ สังคมญี่ปุ่นจะมีการเลือกใช้คำเรียกขานที่แตกต่างกันโดยขึ้นอยู่กับความเป็นทางการของสถานการณ์ ซึ่งตรงกันข้ามกับสังคมไทยที่จะไม่ได้รับอิทธิพลดังกล่าว จากงานวิจัยดังกล่าว จะเห็นได้ว่ามีการศึกษาปัจจัยทางสังคมที่มีส่วนในการใช้คำเรียกขาน งานวิจัยของ นันทิกานต์ จันทร์อภิบาล (2554) ศึกษาการใช้คำเรียกขานตามความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและผู้ฟังโดยศึกษาเน้นไปที่ความสัมพันธ์ของคู่สนทนาที่ไม่มี ความคุ้นเคยกันในบริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง ผลการวิจัยพบว่าผู้พูดใช้คำเรียกขานสองรูปแบบได้แก่ คำเรียกญาติ+ชื่อ และคำสรรพนาม+ชื่อ โดยมีการใช้แปรไปตามปัจจัยทางสังคมได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพของคู่สนทนา และระดับการศึกษาของตนเอง

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาการใช้คำเรียกขานในแวดวงอื่นๆ เช่น วรรณคดีกรรณ รอดทรัพย์ (2551) ศึกษาการใช้คำเรียกขานในแวดวงพุทธศาสนาเถรวาท โดยศึกษาความสัมพันธ์ของการใช้คำดังกล่าวในกลุ่มพระสงฆ์กับฆราวาส ฆราวาสกับพระสงฆ์และพระสงฆ์กับพระสงฆ์ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า

พบโครงสร้างหรือรูปแบบของการใช้คำเรียกขานที่แตกต่างกันในกลุ่มผู้พูดที่แตกต่างกันตามที่กล่าวไว้ข้างต้น โดยปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการใช้คำเรียกขานขึ้นอยู่กับ อายุ อายุพรรษา เพศ สถานภาพและความสนิทสนม จากงานวิจัยดังกล่าว จะเห็นได้ว่าเป็นงานวิจัยที่เป็นการใช้คำเรียกขานและการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง นอกจากนี้ ปาริชาติ วงศ์สง่า (2545) ได้ศึกษาการใช้คำเรียกขานในหมู่บ้านหลายภาษา (Multilingual) ที่บ้านสำโรงระวี จังหวัดศรีสะเกษ ได้ศึกษาการใช้คำเรียกขานโดยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดผู้ฟังเช่นกัน แต่เป็นการใช้คำเรียกขานระหว่างผู้พูดและผู้ฟังที่เป็นเจ้าของภาษาที่แตกต่างกัน ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ลาว ส่วย และเขมร ผลการวิจัยพบว่า ผู้พูดทั้ง 3 กลุ่มชาติพันธุ์จะมีการใช้คำเรียกขานที่มีในภาษาของตนเมื่อมีการพูดคุยกับกลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์เดียวกัน ในทางตรงกันข้าม เมื่อชาวเขมรหรือส่วยมีการปฏิสัมพันธ์กับคนลาว จะมีแนวโน้มในการใช้คำเรียกขานที่มีในภาษาลาว ลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ชาวส่วยและชาวเขมรคิดว่าคำเรียกขานในภาษาลาวเป็นรูปที่มีศักดิ์ศรี (prestige) มากกว่าในภาษาของตน

จากงานวิจัยข้างต้น จะเห็นได้ว่า มีผู้ศึกษาคำเรียกขานในแวดวงต่างๆ และในแง่มุมที่แตกต่างกัน งานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การศึกษาคำเรียกขานสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสะท้อนสภาพสังคมนั้นๆ ได้แตกต่างกัน กล่าวคือมีการแสดงถึงความใกล้ชิดระหว่างผู้พูดและผู้ฟังโดยแสดงถึงการยกย่อง ความสุภาพ การให้เกียรติที่แตกต่างกันออกไปตามแต่ละสังคม วัฒนธรรมและทำเนียบภาษา จึงเห็นได้ว่าคำเรียกขานเป็นลักษณะทางภาษาที่สำคัญประการหนึ่งที่สะท้อนภาพทางสังคมได้ชัดเจน ดังที่ บราวน์และกิลล์แมน (Brown and Gillman, 1972) ได้เสนอข้อสรุปจากการศึกษาประวัติความเป็นมาของคำเรียกขานในภาษาในยุโรป ได้แก่ ภาษาฝรั่งเศส เยอรมันและอิตาลีเย็นว่า คำเรียกขานในภาษาดังกล่าว สามารถบ่งบอกได้ถึง พลังอำนาจ (Power) และความเป็นปึกแผ่น (Solidarity) จากงานดังกล่าวจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่ามีลักษณะทางสังคมบางประการที่บ่งบอกได้จากระบบการใช้คำเรียกขาน ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการใช้คำเรียกขานโดยมุ่งศึกษาไปที่ ทำเนียบภาษาการเมือง ภาษากฎหมาย ภาษาสื่อและภาษาวิชาการของไทย ซึ่งทำเนียบภาษาดังกล่าวถือได้ว่า

เป็นทำเนียบภาษาที่มีความเกี่ยวข้องและผูกพันในชีวิตประจำวันของคนไทยมากที่สุด เพื่อหาคำตอบว่าทำเนียบภาษาทั้ง 4 นั้นมีการใช้รูปแบบคำเรียกขานที่แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร และลักษณะทางภาษาดังกล่าวจะสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นไปหรือลักษณะเด่นของสังคมนั้นๆ อย่างไรโดยวิเคราะห์รูปแบบและประเภทย่อยของคำเรียกขานในแต่ละทำเนียบภาษา อีกทั้งวิเคราะห์ความถี่ของรูปแบบคำเรียกขานและเปรียบเทียบรูปแบบและความถี่การใช้คำเรียกขานใน 4 ทำเนียบภาษาดังกล่าว โดยมีสมมติฐานการวิจัยคือ ทำเนียบภาษาทั้ง 4 ทำเนียบจะมีรูปแบบและประเภทย่อยของคำเรียกขานที่แตกต่างกัน

2. ขั้นตอนในการวิจัย

ข้อมูลงานวิจัยนี้รวบรวมจากภาษาการเมือง ภาษากฎหมาย ภาษาสื่อ และภาษาวิชาการ ความยาวทำเนียบภาษาละ 10,000 คำ โดยรวบรวมข้อมูลภาษาทั้ง 4 ทำเนียบ โดยรวบรวมข้อมูลทำเนียบภาษาการเมืองจากคำปราศรัย ความยาว 2,000 คำ รายการที่นักการเมืองออกสื่อความยาว 2,000 คำ สุนทรพจน์ ในโอกาสต่างๆ ความยาว 2,000 คำ ประกาศยุบสภา 2,000 คำ และแถลงการณ์ 2,000 คำ ส่วนทำเนียบภาษากฎหมาย รวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์จากกฎหมายในชีวิตประจำวัน แบ่งออกเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการเช่าที่ดิน กฎหมายประกันสังคม และกฎหมายเกี่ยวข้องกับวงจรชีวิตอย่างละเท่ากัน คำทำเนียบภาษาสื่อที่ใช้ในการวิเคราะห์รวบรวมจากข่าวหนังสือพิมพ์ออนไลน์จากหนังสือพิมพ์ต่างๆ ได้แก่ ไทยรัฐ เดลินิวส์ มติชน กรุงเทพธุรกิจ คมชัดลึก บ้านเมือง ข่าวสด ไทยโพสต์ โพสต์ทูเดย์ สยามรัฐอย่างละเท่ากัน ส่วนทำเนียบภาษาวิชาการ ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์รวบรวมจากบทความวิชาการทางด้านวิทยาศาสตร์ 5,000 คำ และบทความทางด้านสังคมศาสตร์และอักษรศาสตร์ 5,000 คำ (ดูตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 แหล่งข้อมูลภาษาการเมือง ภาษากฎหมาย ภาษาสื่อและภาษาวิชาการของไทย

ลำดับที่		ประเภทของข้อมูล	จำนวน (คำ)	รวม
1.	การเมือง	คำปราศรัย	2,000	1,000 คำ
		รายการที่นักการเมืองออกสื่อ	2,000	
		สุนทรพจน์	2,000	
		คำประกาศยุบสภา	2,000	
		แถลงการณ์	2,000	
2.	กฎหมาย	กฎหมายในชีวิตประจำวัน		10,000
		กฎหมายเกี่ยวกับการเช่าที่ดิน	3,000	
		กฎหมายประกันสังคม	3,000	
		กฎหมายเกี่ยวข้องกับวงจรชีวิต	4,000	
3.	สื่อ	บทสัมภาษณ์ทางรายการวิทยุ		10,000
		บทสัมภาษณ์ทางโทรทัศน์	2,500	
		บทสัมภาษณ์แบบเผชิญหน้า	2,500	
		หนังสือพิมพ์ออนไลน์		
		ไทยรัฐ	500	
		เดลินิวส์	500	
		มติชน	500	
		กรุงเทพธุรกิจ	500	
		คมชัดลึก	500	
		บ้านเมือง	500	
		ข่าวสด	500	
		ไทยโพสต์	500	
		โพสต์ทูเดย์	500	
		สยามรัฐ	500	
4.	วิชาการ	บทความวิชาการทางด้านวิทยาศาสตร์	5,000	10,000
		บทความวิชาการทางด้านสังคมศาสตร์		
		และอักษรศาสตร์	5,000	

หลังจากแบ่งประเภทข้อมูลและรวบรวมข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยนับความถี่ของประเภทคำเรียกขานที่พบเพื่อเปรียบเทียบลักษณะเด่นของแต่ละวิภาษาน โดยผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาคำเรียกขาน สามประการดังนี้

1. เป็นคำหรือวลีที่ผู้พูดใช้เพื่อเรียกผู้ฟังก่อนที่ผู้พูดจะพูดเรื่องต่างๆ ด้วย เช่น

‘พี่น้องคูคลิปตอนนี้สัปดาห์พี่น้องครับ’

ผู้พูดใช้คำว่า ‘พี่น้อง’ เป็นคำเรียกขานเพื่อเรียกผู้ฟังก่อนจะพูดเรื่องที่ตนกำลังจะพูดถึง

2. คำหรือวลีที่ถูกพิจารณาเป็นคำเรียกขานจะต้องไม่ทำหน้าที่เป็นประธานหรือกรรมในประโยค เช่น

‘พี่น้องเป็นแกนหลักในการที่จะขับเคลื่อนกองทุนสวัสดิการชุมชนของแต่ละแห่ง’

คำว่า ‘พี่น้อง’ ในตัวอย่างนี้ ไม่ถือเป็นคำเรียกขานเนื่องจากใช้เป็นประธานในประโยค

3. คำหรือวลีดังกล่าวต้องไม่เป็นตำแหน่งที่ใช้ระบุบุคคลที่ตนกำลังพูดถึง เช่น ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี พลเอก...ท่านเป็นคนที่น่านับถือ

จากตัวอย่างนี้ คำว่า ‘ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี พลเอก’ ผู้วิจัยจะไม่นับว่าเป็นคำเรียกขานเนื่องจากเป็นคำที่ใช้เรียกผู้ที่ผู้พูดพูดถึง

เมื่อนับความถี่โดยยึดเกณฑ์การพิจารณาคำเรียกขานดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยได้รวบรวมคำเรียกขานของแต่ละทำเนียบภาษา จากนั้นนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดรูปแบบและแบ่งประเภทย่อย นับความถี่ของแต่ละประเภทย่อย และนำมาคำนวณโดยคิดอัตราต่อ 100 คำ ตัวอย่างเช่น ใน 10,000 คำ พบอัตราความถี่การใช้คำเรียกขาน 52 คำ จะคิดเป็นความถี่ร้อยละ 0.52 เป็นต้น จากนั้นผู้วิจัยเปรียบเทียบความถี่ในการใช้คำเรียกขานใน 4 ภาษาดังกล่าว และสรุปผลการวิจัย

3. ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์คำเรียกขานที่ใช้ในภาษาการเมือง ภาษากฎหมาย ภาษาสื่อ และภาษาวิชาการพบลักษณะเด่นของการใช้คำเรียกขานที่ปรากฏในแต่ละภาษาดังนี้

3.1 ภาษาการเมือง

ผู้วิจัยพบคำเรียกขานในภาษาการเมืองจากแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกันตามที่ได้แสดงไว้ โดยผู้วิจัยพบคำเรียกขานจำนวน 46 คำ โดยคิดเป็นความถี่ 0.46 ดังนี้

พี่น้อง พี่น้องที่เคารพ พี่น้องที่เคารพรัก พี่น้องประชาชนที่เคารพ พี่น้องประชาชนที่เคารพรัก
 ท่านผู้มีเกียรติที่เคารพ แยกผู้มีเกียรติ ท่านรัฐมนตรี ท่านที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี
 ท่านผู้ว่าราชการ รองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวง ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ
 ปลัดกระทรวง อธิบดี ผู้นำองค์กรท้องถิ่น ผู้นำองค์กรชุมชน

จากคำเรียกขานดังกล่าว เมื่อนำมาจัดรูปแบบและแบ่งประเภทย่อย ผลการวิเคราะห์คำเรียกขานในภาษาการเมือง แสดงให้เห็นว่า ภาษาการเมือง มีรูปแบบการใช้คำเรียกขานทั้งหมด 6 รูปแบบ ได้แก่ 3.1.1 รูปแบบคำเรียกขานที่มีส่วนประกอบเดียว 2 รูปแบบ 3.1.2 รูปแบบคำเรียกขานที่มีส่วนประกอบสองส่วน 3 รูปแบบ และ 3.1.2 รูปแบบคำเรียกขานที่มีส่วนประกอบสามส่วน 1 รูปแบบ โดยแต่ละรูปแบบมีส่วนประกอบย่อยดังนี้

3.1.1 รูปแบบคำเรียกขานที่มีส่วนประกอบเดียว

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบย่อยของรูปแบบคำเรียกขานในภาษาการเมืองที่มีส่วนประกอบเดียวพบองค์ประกอบย่อยสองรูปแบบ ได้แก่ คำเรียกญาติ (0.15) และคำเรียกตำแหน่ง (0.18) ดังตั้ง อย่างที่ 4 และตัวอย่างที่ 5 ตามลำดับ

ตัวอย่างที่ 4 พี่น้องหลับตานึกดูสิครับ แม้ว่าท่านนายกรัฐมนตรียุบสภาหรือลาออก คนหัวรุนแรง.... (คำปราศรัย)

ตัวอย่างที่ 5 ผู้นำองค์กรท้องถิ่น ผู้นำองค์กรชุมชน และแยกผู้มีเกียรติทุกท่าน วันนี้ถือเป็นครั้งที่สอง ที่เราจะมาหารือกันและมาปรับทิศทาง เพื่อให้เกิดความเข้มข้นในการติดตาม เพราะว่าวาระในเรื่องของยาเสพติด..... (คำกล่าวสุนทรพจน์)

จากตัวอย่างที่ 4 จะเห็นได้ว่านักการเมืองมีการใช้คำ 'พี่น้อง' ซึ่งเป็นคำเรียกญาติมาใช้เรียกขานผู้ฟัง และตัวอย่างที่ 5 แสดงให้เห็นว่าผู้พูดมีการใช้คำเรียกตำแหน่ง เช่น 'ผู้นำองค์กรท้องถิ่น' มาใช้เรียกผู้ที่พูดด้วย จากผลการวิจัยนี้ จะเห็นได้ว่า ภาษาการเมืองมีการใช้คำเรียกญาติและคำเรียกตำแหน่งในการเรียกขานผู้ฟัง

3.1.2 รูปแบบคำเรียกขานที่มีส่วนประกอบสองส่วน

ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่า รูปแบบคำเรียกขานที่มีส่วนประกอบสองส่วนสามารถแบ่งออกได้เป็นสามองค์ประกอบย่อย ได้แก่ คำเรียกญาติ+ วลีแสดงความรู้สึก (0.12) คำนำหน้า+ อาชีพ/ตำแหน่ง (0.04) และ ตำแหน่ง/อาชีพ+ วลีแสดงความรู้สึก (0.03) ดังตัวอย่างที่ 6 7 และ 8 ตามลำดับ

ตัวอย่างที่ 6 **พี่น้อง+ ที่เคารพ** แม้ว่าผมจะได้กล่าวถึงงานจำนวนมากที่เราจำเป็นต้องทำต่อไป แต่เราคงไม่ได้เริ่มต้นจากศูนย์ครับ (คำปราศรัย)

ตัวอย่างที่ 7**ท่าน+ ที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี ท่าน+ ผู้ว่าราชการ ท่าน+ ผู้มีเกียรติที่เคารพทุกท่านครับ** วันนี้รู้สึกยินดีที่ได้มีโอกาสมามอบนโยบายให้ผู้ว่าราชการจังหวัดและก็มาประชุม.....(คำกล่าวสุนทรพจน์)

ตัวอย่างที่ 8 **เจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์+ ที่เคารพ** และพ่อแม่พี่น้องทุกท่านครับ ผมมีความศรัทธาและยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ได้มาเป็นประธานประกอบพิธีเททองหล่อพระประธานในวันนี้ (คำกล่าวสุนทรพจน์เปิดงาน)

จากตัวอย่างที่ 6 7 และ 8 จะเห็นได้ว่าคำเรียกขานที่มีส่วนประกอบสองส่วนทั้ง 3 องค์ประกอบย่อยนี้ มีวลีแสดงความรู้สึกเพิ่มเข้ามาหลังคำเรียกญาติ เช่น ‘พี่น้องที่เคารพ’ ดังตัวอย่างที่ 6 นอกจากนี้ยังมีคำนำหน้าอาชีพเพื่อแสดงความสุภาพเช่น ‘ท่านที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี’ และวลีแสดงความรู้สึกตามหลังตำแหน่งและอาชีพเช่น ‘เจ้าอาวาสวัดชลประทานรังสฤษฎ์+ ที่เคารพ’ จากตัวอย่างดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ไม่ว่าจะเป็นคำเรียกญาติหรือคำนำหน้าตำแหน่ง/อาชีพ มักจะตามด้วยวลีแสดงรู้สึก เช่น ที่เคารพ ที่รัก เป็นต้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่าวลีแสดงความรู้สึกเป็นลักษณะเด่นที่เพิ่มเข้ามาในรูปแบบที่มีส่วนประกอบสองส่วน

3.1.3 รูปแบบคำเรียกขานที่มีส่วนประกอบสามส่วน

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบย่อยของรูปแบบคำเรียกขานที่มีส่วนประกอบสามส่วนพบ องค์ประกอบย่อยเพียง 1 องค์ประกอบ ได้แก่ คำเรียกญาติ+ ตำแหน่ง+ วลีแสดงความรู้สึก (0.01) เช่น

ตัวอย่างที่ 9 **พี่น้อง+ประชาชน+ที่เคารพครับ** แม้ว่าผมจะได้กล่าวถึงงานจำนวนมากที่เราจำเป็นต้องทำต่อไป แต่เราคงไม่ได้เริ่มต้นจากศูนย์ครับ

จากตัวอย่างที่ 9 จะเห็นได้ว่ารูปแบบดังกล่าวมีการรวมองค์ประกอบย่อยทั้งคำเรียกญาติและคำนำหน้าตำแหน่ง/อาชีพเข้าด้วยกัน รวมถึงมีการเพิ่มความสุภาพโดยมีการเพิ่มวลีแสดงความรู้สึกได้แก่ ‘ที่เคารพครับ’ เข้ามาด้วย ดังนั้นจะเห็นได้ว่า รูปแบบที่สามนี้มีการรวมลักษณะเด่นที่มีในรูปแบบส่วนประกอบ 1 ส่วนเข้ากับรูปแบบที่เป็นลักษณะเด่นที่มีรูปแบบส่วนประกอบสองส่วนเข้าด้วยกัน

3.2 ภาษาสื่อ

ผลการวิเคราะห์ภาษาสื่อ ผู้วิจัยพบว่ามีคำสรรพนามที่ใช้ในภาษาน้อยมาก โดยในความถี่ 10,000 คำตามแหล่งข้อมูลที่แสดงไว้ในตารางที่ 1 พบการใช้คำเรียกขานคิดเป็นความถี่เพียง 0.05 โดยรายการคำที่พบมีดังนี้ ได้แก่ *ท่านนายก ท่านคะ ท่านนายกรัฐมนตรี*

จากรายการคำเรียกขานดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ภาษาสื่อมีการใช้คำเรียกขานที่ไม่หลากหลายนัก โดยผลการวิเคราะห์รูปแบบคำเรียกขานที่ใช้ในภาษาสื่อ พบว่า คำเรียกขานในภาษาสื่อมีรูปแบบการใช้ 2 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบที่มีส่วนประกอบเดียว และรูปแบบที่มีส่วนประกอบสองส่วน ดังนี้

3.2.1 รูปแบบที่มีส่วนประกอบเดียว

ในรูปแบบที่แสดงถึงส่วนประกอบเดียวนี้ พบว่า สื่อมีการใช้คำเรียกขานโดยใช้คำสรรพนามนำหน้า (0.01) ในการเรียกขานโดยตรง เช่น

ตัวอย่างที่ 10 **ได้มีโอกาสพบปะหารือกับผู้นำหลายๆ ประเทศด้วย ได้คุยอะไรกันบ้างคะ ท่านคะ** (บทสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์)

จากตัวอย่างที่ 10 จะเห็นได้ว่า สื่อมีการใช้คำสรรพนามแสดงการยกย่อง เช่น ‘ท่าน’ มาใช้เป็นคำเรียกขาน ลักษณะดังกล่าวผู้วิจัยพบเพียงการใช้ในบทสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์และบทสัมภาษณ์ แบบเผชิญหน้าเท่านั้น ทั้งนี้ผลการศึกษา ไม่พบการใช้คำเรียกขานในลักษณะดังกล่าวในข่าวหน้าหนึ่งออนไลน์

3.2.2 รูปแบบที่มีส่วนประกอบสองส่วน

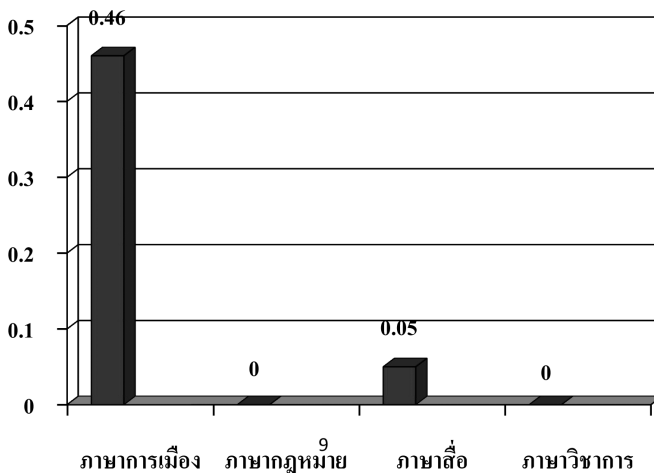
ในรูปแบบที่มีส่วนประกอบสองส่วนนี้ พบว่า สื่อมีการใช้รูปแบบคำเรียกขานดังกล่าวเพียง 1 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ สรรพนาม/คำนำหน้า+ตำแหน่ง/อาชีพ (0.04) ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง 11 พิธีกร: *คุณว่าจะไรเป็นพิเศษไหมครับ ท่าน+ นายก (บทสัมภาษณ์ทางรายการวิทยุ)*

จากตัวอย่างดังกล่าวจะเห็นได้ว่าสื่อมีการใช้คำเรียกขานโดยยึดองค์ประกอบคือสรรพนาม/คำนำหน้า เป็นสำคัญโดยองค์ประกอบย่อยดังกล่าวจะคล้ายคลึงกับคำเรียกขานที่พบในรูปแบบที่มีส่วนประกอบเดียว โดยในรูปแบบที่มีองค์ประกอบสองส่วนนี้จะมีการเพิ่มตำแหน่ง/อาชีพเข้ามา

3.3 ภาษากฎหมายและภาษาวิชาการ

จากการศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ภาษากฎหมายและภาษาวิชาการพบว่า ทำเนียบภาษาทั้งสองทำเนียบไม่พบการใช้สรรพนามคำเรียกขาน (0.00) กล่าวคือคำเรียกขานไม่ปรากฏการใช้ในหมู่นักกฎหมายและนักวิชาการ

แผนภูมิที่ 1 ความถี่ในการใช้คำเรียกขานในภาษาการเมือง ภาษากฎหมาย ภาษาสื่อ และภาษาวิชาการ

จากแผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบความถี่ในการใช้คำเรียกขานในภาษาการเมือง ภาษากฎหมาย ภาษาสื่อและภาษาวิชาการพบว่าภาษาการเมืองมีการใช้คำสรรพนามดังกล่าวมากที่สุด รองลงมาได้แก่ภาษาสื่อ ส่วนภาษากฎหมายและภาษาวิชาการไม่พบความถี่ในการใช้คำเรียกขาน อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบการใช้สรรพนามดังกล่าวในกลุ่มผู้ที่การใช้มากที่สุดได้แก่นักการเมืองและกลุ่มที่มีผู้ใช้รองลงมาได้แก่ กลุ่มสื่อ จะเห็นได้ว่า มีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก โดยผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าภาษาการเมืองมีการใช้คำเรียกขานมากกว่าภาษาสื่อคิดเห็นความถี่ 0.41 ซึ่งเป็นความแตกต่างที่มากพอสมควร และเมื่อเปรียบเทียบภาษาสื่อกับภาษากฎหมายและภาษาวิชาการจะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างกันน้อยมาก กล่าวคือ ถึงแม้ว่าภาษาสื่อจะปรากฏการใช้คำสรรพนามดังกล่าวแต่ก็ถือได้ว่าเป็นการใช้คำเรียกขานด้วยความถี่ที่น้อยมาก

4. สรุปและอภิปรายผล

งานวิจัยนี้สรุปได้ว่า เป็นไปตามสมมติฐานบางประเด็น กล่าวคือสมมติฐานที่ว่า ทำเนียบภาษาทั้ง 4 ทำเนียบจะมีรูปแบบและประเภทย่อยของคำเรียกขานที่แตกต่างกัน เป็นไปตามสมมติฐานบางส่วน กล่าวคือส่วนที่สอดคล้องกับสมมติฐานได้แก่ ภาษาการเมืองมีการใช้รูปแบบคำเรียกขานมากที่สุดโดยปรากฏการใช้ 3 รูปแบบ โดยมีองค์ประกอบย่อยที่เด่นชัดในการใช้คำเรียกขานและการใช้คำแสดงการนำหน้า เพื่อแสดงยศ อาชีพ ตำแหน่งและสถานะ อีกทั้งเมื่อพิจารณาถึงความถี่ยังสามารถสรุปได้ว่าภาษาการเมืองมีความถี่ของการใช้คำเรียกขานในแต่ละรูปแบบและแต่ละประเภทย่อยมากที่สุด รองลงมาเป็นภาษาสื่อตามที่ตั้งสมมติฐานไว้ กล่าวคือภาษาสื่อมีการใช้คำเรียกขานเป็นความถี่รองลงมา โดยปรากฏรูปแบบการใช้สองรูปแบบแต่ละแบบมีเพียงหนึ่งประเภทย่อย ส่วนที่ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานคือ ข้อสรุปที่ว่าภาษากฎหมายและภาษาวิชาการไม่ปรากฏการใช้คำเรียกขาน ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่าเป็นไปตามสมมติฐานบางประเด็น

ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงนำไปสู่ข้อสรุปที่ว่า ภาษาที่มีการใช้คำเรียกขานโดยเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ภาษาการเมือง > ภาษาสื่อ > ภาษากฎหมาย = ภาษาวิชาการ

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาถึงลักษณะทางสังคมที่สะท้อนจากผลสรุป ผู้วิจัยสังเกตว่า การที่ภาษาการเมืองมีการเน้นลักษณะองค์ประกอบของประเภทย่อย โดยการใช้คำเรียกญาติ แสดงให้เห็นว่า ภาษาการเมืองมีการใช้ภาษาในลักษณะที่แสดงถึงความใกล้ชิดสนิทสนมกับผู้ฟัง กล่าวคือ ผู้พูดหรือนักการเมืองมีการให้ความสัมพันธ์โดยการนับญาติถึงแม้บุคคลผู้นั้นจะไม่ใช่ญาติโดยมีความสัมพันธ์ทางด้านเชื้อสายกับผู้พูดก็ตาม ลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความพยายามในการแสดงความใกล้ชิดความสนิทสนมของนักการเมืองที่มีต่อผู้ฟังเนื่องจากลักษณะดังกล่าวสามารถแสดงถึงความสัมพันธ์แน่นแฟ้น ความเป็นกลุ่มเป็นพวกพ้องเดียวกัน นอกจากการใช้คำเรียกญาติแล้ว ภาษาการเมืองยังมีการใช้คำเรียกตำแหน่ง/อาชีพอีกด้วย ผู้วิจัยพบว่าลักษณะการใช้คำเรียกขานแสดงตำแหน่งซึ่งแสดงถึงการยกย่องจะปรากฏเมื่อนักการเมืองพูดในสถานการณ์ที่เป็นทางการ เช่น การกล่าวสุนทรพจน์ การเข้าร่วมพิธีของทางราชการและพิธีสำคัญทางศาสนา ลักษณะดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่านักการเมืองจะมีการใช้คำเรียกตำแหน่งซึ่งแสดงถึงความเป็นทางการ และการให้เกียรติผู้ฟังในสถานการณ์ที่เป็นทางการ ซึ่งงานวิจัยนี้มีส่วนที่ขัดแย้งกับงานวิจัยของปนัดดา ศิริพานิช (2550) เล็กน้อยในประเด็นเรื่องการใช้คำเรียกขานอาชีพและตำแหน่งในสถานการณ์ที่เป็นทางการ โดยงานวิจัยของปนัดดาพบว่า ความเป็นทางการของสถานการณ์แทบจะไม่มีอิทธิพลในการใช้คำเรียกขานอาชีพและตำแหน่งในสังคมไทย แต่งานวิจัยนี้ผู้วิจัยพบว่าความเป็นทางการของสถานการณ์น่าจะมีส่วนสำคัญในการเลือกใช้คำเรียกขานอาชีพและตำแหน่งอยู่บ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมการเมือง

ส่วนภาษาสื่อนี้มีจุดเด่นในการใช้คำเรียกขานที่มีองค์ประกอบย่อยเน้นไปทางการใช้สรรพนาม/คำนำหน้า และคำบ่งบอกอาชีพ ลักษณะการใช้ภาษาดังกล่าว สามารถสะท้อนให้เห็นถึงการให้ภาษาของสื่อที่มีการเน้นความสุภาพเป็นหลัก ลักษณะดังกล่าวสามารถอธิบายได้จากการที่สื่อใช้สรรพนาม 'ท่าน' ทั้งในส่วนประกอบเดี่ยวและในส่วนประกอบสองส่วน

นอกจากนี้ งานวิจัยชิ้นนี้ยังแสดงให้เห็นว่า ภาษากฎหมายและภาษาวิชาการไม่มีการใช้คำเรียกขาน ลักษณะเช่นนี้แสดงให้เห็นว่า ภาษากฎหมายและภาษาวิชาการมีการแสดงระยะห่างระหว่างผู้พูดและผู้ฟังเพื่อแสดงถึงความเป็นกลาง ไม่นิยมเสียง โดยจะสังเกตได้จากการที่ทำเนียบภาษาทั้งสองไม่มีการใช้

คำเรียกญาติเพื่อแสดงความเป็นพี่หรือเป็นน้องดังที่ปรากฏในภาษาการเมือง อีกทั้งไม่มีการใช้คำสรรพนาม/นำหน้าเพื่อแสดงถึงความสุภาพดังที่ปรากฏในภาษาสื่อ ลักษณะเช่นนี้แสดงให้เห็นว่าทำเนียบภาษาดังกล่าวมีการรักษาความเป็นกลางสูง

งานวิจัยชิ้นนี้จึงแสดงให้เห็นว่าแต่ละทำเนียบภาษามีการใช้คำเรียกขานที่เป็นลักษณะเฉพาะตัวและสามารถบ่งบอกลักษณะทางสังคมที่ปรากฏผ่านทางการใช้ภาษาได้ งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าภาษาการเมืองมีลักษณะการเน้นความสนิทสนม ภาษาสื่อมีการเน้นความสุภาพ ส่วนภาษากฎหมายและภาษาวิชาการมีลักษณะเด่นที่การเน้นความเป็นกลาง ไม่นิยมเอียง

เอกสารอ้างอิง

- นันทิกานต์ จันทอภิปาล.(2554). **การใช้คำเรียกขานคู่สนทนาที่ไม่คุ้นเคย.** สารนิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาศาสตร์การศึกษา). กรุงเทพฯ. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ณรงค์กรรณ รอดทรัพย์. (2550). **คำเรียกขานของพระสงฆ์ไทย.** ปริญญานิพนธ์ ศศ.ม. (ภาษาไทย) กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เมธม สอดส่องเกษ (2550). “การใช้คำเรียกขานในภาษาไทยและภาษาจีนในสมัยปัจจุบัน : การศึกษาเปรียบเทียบ” **วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, ปีที่ 3 ฉบับที่ 2.**
- ปาริชาติ วงศ์สง่า. (2545). **การใช้คำเรียกขานในหมู่บ้านหลายภาษาที่บ้านสำโรงระวี ตำบลศรีแก้ว อำเภอศรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ.** รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- กัลยา ดิงศภัทัย, และอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2531). **การใช้คำเรียกขานในภาษาไทยสมัยรัตนโกสินทร์.** กรุงเทพมหานคร : โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย ฝ่ายวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Brown Roger & Gilman Albert. (1972). **The Pronoun of Power and Solidarity.** In Fishman (ed.), **Rearing in The Sociology of Language.**